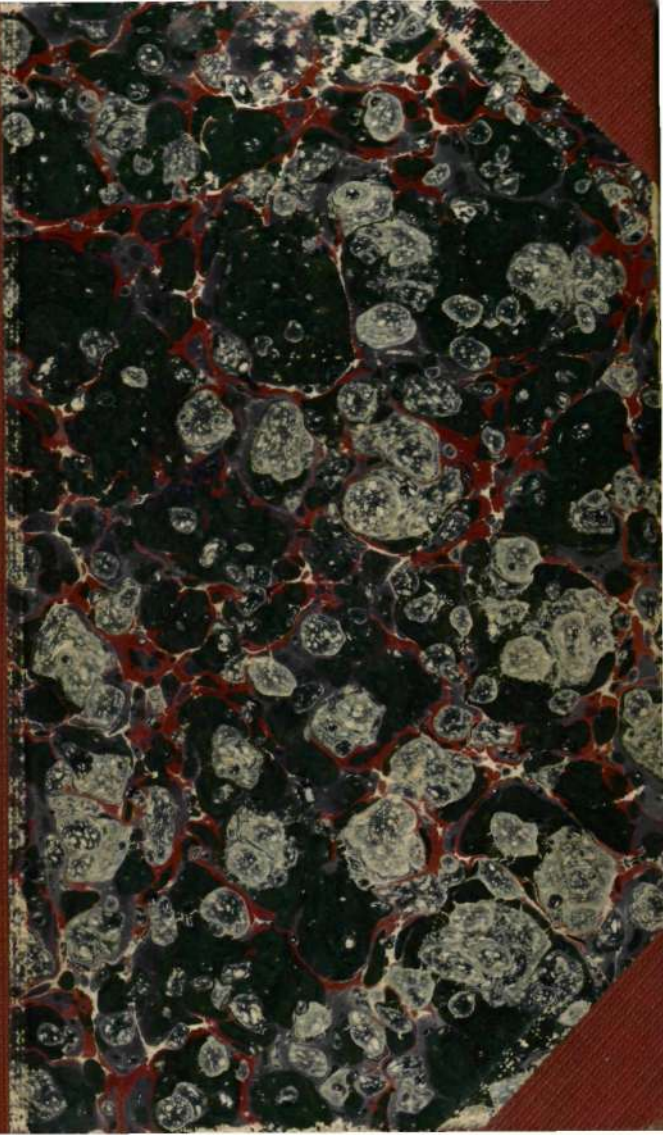
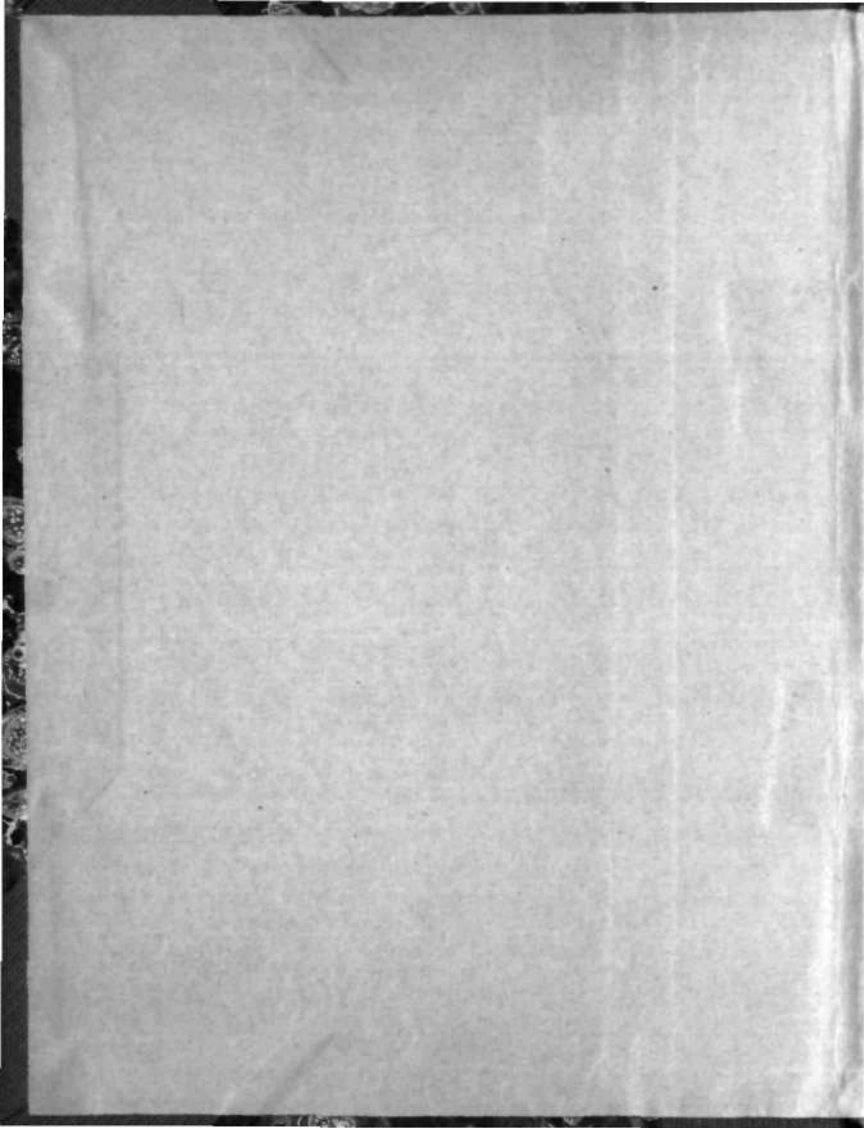

II
B25960
L

Slovenske
glediščine igre.

Na svetlo dal
Dr. Janez Bleiweis.

Peti vezek;
„Bob iz Kranja.“

Bob iz Kranja.

Vesela igra s petjem

v enem djanji.

Poslovenjena po českem.

Čisti donesek odločen je ubogim Notranjcem.

V LJUBLJANI.

Natisnil Jožef Blaznik.

1865.

Osebe:

Tomaž, kotlarski mojster.

Polonica, njegova hči.

Matiče, njegov pomočnik.

Grabež, odrtnik.

Nežika, potinja iz Kranja.

24.3.36.

N. (Granelti).

Založil dr. Janez Bleiweis.

Prvi nastop.

Soba z mizo in stoli; na desno in levo vrata.

Polonica (s cajnico, katero odloži.)

Polonica. Danes že zpet nisem môgla nič kupiti. Ves trg sem prehodila trikrat gori in doli, pa komaj sem pol kope jajc dobila. Kako so vendar ljudje zdaj dragi! Če hočeš masla, ti krave slabo molzejo; kadar jajca kupuješ, pa kokoši malo nesó; in tako je dragina zmiraj večja. Zraven vsega tega pa še branjevke že na vse jutro najbolje reči pokupijo, da potem ljudi prav ciganijo. Ne vem, da jim mestna gospóska ne stopa bolj na péte! Po tem takem res ne bo nikdar več nobena reč dober kup; — tisti ne srečni „lažiji“, kakor mu ljudje pravijo, je pa neki tudi prav zelo dragine kriv; zraven nam živeža na kupe po železnici izvozijo v Trst in Bog vé, kam še. O! gospodinje! biti dan danes, res je „več kot hruške peč“.

Drugi nastop.

Matiče — Polonica.

Matiče. Dobro jutro, Polonica! dobro jutro! (ji vesel roko podá). Kako da si bila danes že tako zgodaj na trgu?

Polonica. Ravno kar sem domú prišla. Vsega je ondi na kupe, pa drago je, da je sila. Denarja je dan na dan manj med ljudmi; dvajsetica je redka kakor bela vrana, pa vendar nočejo ljudje cenejši biti.

Matiče. Lej Polonica, zato vedno pravim: skušaj, da me, pred ko moreš, vzameš; potem jo potegneva v Kranj; tam gori se še vendar dá izhajati.

Polonica (žalostna). Ah, ljubi moj! kaj nam vse to pomaga! Očeta ne morem zapustiti. Kaj bi sami počeli? Raji pridno delaj, da te bodo radi imeli. Saj vidiš, da ne dovolijo nikakor ne, da bi te že tako kmali vzela.

Matiče. Saj imaš res prav — ženiti se je lahko; al potem, če je pri današnji nesrečni „gwerbfrajosti“ malo dela —

Polonica. In malo kruha — jesti je pa vendar treba —

Matiče. Piti pa tudi.

Polonica. I, nu, žejo si lahko ugasiva.

Matiče. Kako neki?

Polonica. Z vodó. V Kranji imajo zdaj neki toliko Save, da po vsem mestu teče tako, da bi pred štirno lahko mlin napravili.

Matiče. Sava je premrzla; utegnila bi mi želodec prehladiti.

Polonica. Raje vse pustiva!

Matiče. O ne, ne!

Polonica. Kaj pa hočeva, če oče nočejo?

Matiče. Bodo že hotli. Saj ravno ne gori! Le tega se bojim, da te mi kdo drugi ne po-
baše.

Polonica. Kaj tako o meni misliš? (se ježno od
njega obrne). Veš kaj, ker mi tako malo
zaupaš, je najbolje, da se precej ločiva.

Matiče. Aha! gotovo se ti je že kdo drugi v
srce vkradel.

Polonica. Dan današnji se ne manjka — tatov
na svetu!

Matiče. Tedaj je res? (žalostno). Če pa je taka,
Bog te obvari! Prva moja pot je zdaj, da
tvojemu očetu službo odpovem, potem pa
grem domú v Kranj, in če te ne bom
mogel pozabiti, pa v Kokro skočim.

Polonica. No, no, ne straši me tako. Kdo bo
koj na Kokro mislil! Ko bi bila hotla, že
davno bi se bila lahko omožila. Grabež
me je že večkrat snubil.

Matiče. Grabež? Grabež? Tisti strašni odrtnik?
(pikavno) Res srečna bi bila ž njim!

Polonica. Ž njim tako ne bo nič.

Matiče. S kom pa?

Polonica. Z nobenim! — Saj veš, kako da
tebe rada imam!

Matiče. Ali res, zares me rada imaš? Roko
na to! (si sežeta v roko) No! zdaj je zopet

vse dobro. Ti boš moja ženica, pa nobena druga! (od veselja poje):
 Kak si sladka, kak si mila, ko bi rože dihala,
 Krasna, kakor da b' se bila v rajski rôsi kopala!

Tretji nastop.

Tomaž (stopi med petjem v izbo.) **Prejšnja.**

Tomaž. Aj, aj! Kako vama dobro gré! Ali vama nisem že večkrat rekel — tebi, da mi za mojo Polonico ne lazi — in tebi, da se ž njim ne pečaj.

Polonica. Pa, ljubi očka!

Matiče. Mojster! —

Tomaž. Ti se poberi v kuhinjo, ti pa v kovačnico.

Polonica (vzame cajnico in odide kislega obraza, na strani pa pomigne Matičetu, naj z očetom govori.)

Četrty nastop.

Tomaž — Matiče.

Matiče (pohlevno). Mojster!

Tomaž. Kaj ti je?

Matiče. Dovolite, da pametno besedo spregovorim z vami.

Tomaž. Le nič od dekleta.

Matiče. Ne besedice.

Tomaž. Kaj tedaj?

Matiče. Od — ženitve.

Tomaž. Ali me hočeš za norca imeti?

Matiče. Bog obvari! Povejte mi le, kako je vam bilo pri srcu, ko ste se hotli ženiti?

Tomaž. Meni? Dobro! — Pa čemu te čenče; idi delat!

Matiče. To je zdaj moje delo.

Tomaž. Kaj? te li za to plačujem?

Matiče. Za to me res ne plačujete, da vašo Polonico ljubim.

Tomaž. Ali mi ne bodeš molčal!

Matiče. Ona me pa tudi ljubi.

Tomaž. In te morebiti za to plačujem?

Matiče. Ko bi bili le nekoliko poprej prišli, bili bi na svoja lastna ušesa slišali, ko je rekla, da nobenega družega noče, kakor mene.

Tomaž. Molči! če ne Polonici sem že jez moža izvolil.

Matiče. Tako? Kaj pa bo z menoj?

Tomaž. Ti se mi v kovačnico poberi, in tisti stari kotel razbij, ki smo ga danes dobili iz oljarnice; znabiti si pri tem tudi nepotrebne muhe z glave izbiješ.

Matiče. Iz tega ne bo nič, mojster! Ako tako ravnete z mano, ne primem nikdar več za kladvo.

Tomaž. Odlazi! — zadnjikrat ti rečem.

Matiče. Kdo je pa vendar tisti nesrečni človek, ki ste mu Polonico namenili?

Tomaž. Moj sosed, gospod Grabež.

Matiče. Kaj? tako neusmiljeni morete bití, da bi svojo hčer, nedolžno jagnje, temu jastrebu v kremplje dali?

Tomaž. Molči! — zadnjikrat ti rečem. On ima denar. In denar je današnji dan kralj svetá!

Matiče. Jez sem priden, delaven; imam hišico v Kranju, ravno nasproti Jurčkove; je tudi kaj vredna.

Tomaž. Dobro poznam to bajto! Polovico je je lansko leto vihar v Kokro odnesel, polovica je pa tudi že s kolmi podprta.

Matiče. Mojster, motite se. Lansko leto smo hišo prav z nova pokrili.

Tomaž. Če prav, — kaj meni to mar. Grabežu sem šest sto goldinarjev dolžan, pa mu jih plačati ne morem. Če mu svojo hčer za ženo dam, se pobotava za dolg.

Matiče. Šest sto goldinarjev? — Ah! toliko pa jez nimam gotovine. Petdeset goldinarjev imam v hranilnici. — Pa veste kaj, materi bom pisal, da hišo prodajo; Grabežu potem dolg plačamo in Polonica bo moja!

Tomaž. Res si dober človek, Matiče, to vidim; al Grabežu sem že dal besedo.

Matice. Mojster! saj beseda ni konj! Dajte Polonico meni; ne storite naju nesrečnih.

Tomaž. Vsak trenutek se bojim, da ne bi prišel Grabež terjat. Ako mu ne plačam brž, me toži in — — —

Matice. Če prav, kaj pa je potem?

Peti nastop.

Grabež (se priplazi v sobo; suh kakor palica, suknjo s kratkima rokavoma, hlače tudi kratke.) *Poprejšnja.*

Tomaž. Svet Božji križ!

Matice. Da bi ga vrag nabasal!

Grabež. Bog vas sprimi, sosed! Prišel sem, kakor sva se pogovorila, da do dobrega skleneva, kaj in kako.

Tomaž. Dober dan, sosed! Vi ste res mož beseda (za se). Da bi ga vrag na Grintovec nesel.

Matice (na stran). Jez mu ne dam dobre besede. Da bi ga muri popil!

Grabež. Ste se tedaj že pomislili zavolj plačila?

Matice. Da bi vas le mógel plačati; nič raji kakor to!

Grabež. Tedaj ne morete? Po takem ostane pri tem, kakor sva sklenila.

Matiče (seže naglo v besedo). Ne ostane ne pri tem, — ne, ne, po nobeni ceni ne!

Grabež. Kaj pa se ta fantalin vmes vtikuje!

Matiče (jezen.) Jez — vaš fantalin! še enkrat recite to besedo, potem pa brž naredite testament!

Grabež. Ali je nor ta človek?

Matiče. Ha, ha, ha, nor! Kdo vam je dal pravico me žaliti? Jez sem pošten človek — (ga zaničljivo meri od glave do nog) — tega ne more vsak od sebe reči, gospod Grabež! Kaj ne? — — Vi mi hočete mojo Polonico odščipniti? Al ne bo dal; iz tega ne bo nič, gospod Grabež, kratkomalo nič!

Grabež. Š teboj nimam nič opraviiti.

Matiče. Še enkrat me tikajte, pa vas stresem, da vam starem vse vaše suhe kosti.

Tomaš. Tiho, *Matiče*! Ali ti nisem rekel, da idi v kovačnico.

Matiče. Saj grem; al temu svoje hčere ne dajajte za ženo. Le pogledjte ga, iz same skoposti je suh kakor trska. Fižol bi ji v lonec štel, in žefran bi ji po nitkah za kuho dajal. Pa kaj žefran? Saj bi mu bilo žal za vsak sold. Sam sebi ne privošči slane vode, kako bi še ženi kaj privoščil?

Grabež. Fantalin! zdaj mi je pa že dosti. Al sem zato prišel, da me taka krota — —

Matiče. Krota? jez krota? Ako bi tukaj ne

bilo mojega mojstra, povem vam, da vam kosmato vašo dušo pri tej priči iz suhega trupla izbijem.

Tomaž. Dosti je zdaj hrupa; Matiče! idi!

Matiče (vès srdit.) On je vendar ne dobí, ne, če se tudi na glavo postavi. Siliti je ne morete, oče, da bi že na tem svetu šla v pekel!

Grabež. To bomo vidili! Takih grobost ne bom dalje trpel. Storite, sosed, kar vam je drago. Jez grem in vas tožim, — za kaj? to sami veste.

Matiče. Le idite, kamor vas pot peljá; saj tako nikdo ne praša po vas.

Tomaž. Molči, Matiče, pravim, in idi svojo pot.

Matiče. Dobro! pa grem. Al to vam povem, če mu daste Polonico, skočim v vodo, in vtonjen pridem vsako noč nad-nj, pa ga tresem in ščipljem in bôdem in grizem, da pomni, kaj da je storil s prokletim svojim denarjem (žugáje mu vès srdit odide.)

Šesti nastop.

Tomaž — Grabež.

Grabež. A! kaj tacega pa še nisem doživel! Dajte mi denar, sosed, in potem storite, kar se vam ljubi.

Tomaž. Da bi ga le imel! Kdo bi vam raje plačal kakor jez.

Grabež. Najpopred pa stepite tega zarobljenca od hiše; saj to imate v svoji oblasti; ali ne?

Tomaž. Kaj bo pa moja hči rekla; ali jo bo volja vas vzeti?

Grabež. Vi ste oče; kar ukažete, to mora biti. Boste mar nje vprašali? Kaj mislite, da tista plentana konstitucija tako deleč sega, da vsakdo po svoji glavi dela kakor hoče? — da bo učenik učencev vprašal: ali hočejo v šolo hoditi ali ne? — da bo davkar kmeta vprašal: ali hoče davek plačevati ali ne? — da bojo starši otroka vprašali: ali se hoče ženiti ali ne? Če vsak dela, kakor sam hoče, tudi ni treba deset božjih zapoved. Potem je pa narobe svet! In kam pridemo?

Tomaž. Siliti otroka v zakon, vendar nikoli ni dobro. Take ženitve so nesrečne vse žive dni.

Grabež. Prazne kvante to! To je nekdaj bilo, pa zdaj ne več. Kaj ne veste, da Lah pravi, da „apetit pride še le med kosilom.“ Taka je tudi z ženitvijo. Še le v zakonu se rodi ljubezen.

Tomaž. Skušnje drugače učé. Pa znabiti, da

vas Polonica vendar vzame iz ljubezni do svojega očeta.

Grabež. Naj me vzame iz ljubezni do čegar koli hoče; meni je vse eno; da me le vzame! Kjer je zlato in srebro pri hiši, gotovo tudi ljubezen za njima pride. Tako je bilo na svetu, je, in bode vekomaj tako!

Tomaž. In potem?

Grabež. Ne grem tožit.

Tomaž. In dolg?

Grabež. Ostane dolg.

Tomaž. Brez obresti?

Grabež. Tako? Mislite, da sem vam denar zastonj posodil, in zato, da ste bili tako dobri pri meni, si ga izposoditi, vam bom pa še hčer živil? To ne more biti! Tožil vas ne bom, zapreti vas tudi ne dam. Al mar to ni velika dobrota moja in sreča za vas? Zato mi dajte svojo hčer.

Tomaž (zdihne.) Bog me obvari takih dobrot?

Grabež. Le hitro, hitro; jez ne utegnem dolgo muditi se. Danes mi je srečen dan, da si morem vloviti tisoč in tisoč goldinarjev.

Tomaž. Tisoč in tisoč? Moj Bog! kako je to mogoče?

Grabež. Kako neki! Kadar so ljudje v stiski, obljubijo, zastavijo in podpišejo vse.

Tomaž. Gorjé mi! Taka se tudi meni godí.

Grabež. Vam? hm, burke! Dajte in pokličite svojo hčer.

Tomaž (kliče z zamolklim glasom pri vratih): Polonica, Polonica — idi sem!

Sedmi nastop.

Polonica — Prejšnja.

Polonica. Kaj hočete, dragi oče (zagleda Grabeža)
O jojmene!

Grabež (sam sebi.) Tako se ženin sprejema? Vendar me to ne straši; saj, kadar je odgrmelo, solnce sije.

Tomaž (jo za roke prime.) Glej Polonica, tukaj gospoda Grabeža — on želi — da bi ti — jez sem mu dolžan — ali hočeš — tedaj — (beseda mu popolnoma zastane.)

Grabež. Dajte, da bom jez govoril; vam se beseda spotika. — Ljubeznjivi srček! prišel sem vas prašat: ali bova kmali vila rožmarinov venček?

Polonica. Rožmarinov venec? komu neki?

Grabež. Vam, mila prepeličica!

Polonica. Mislite, da umrjem?

Grabež. Oho! Rožmarinovi venci se pletó za ženitovanje — po stari slovenski navadi.

Polonica. In za pokop — tudi po stari slovenski navadi. To in uno je večkrat sreča.

Ako mi hočete vi rožmarin za poroko dati, vam ga jez dam za pokop. — Al V a m venec? ha, ha, ha! to ne gré, kaj hočete vi z vencem?

Grabeš (se jeze trese). Meni za pokop? Ljuba moja! zato je še čez 50 let dosti časa. Da je konec besedi: veste, zakaj sem tukaj?

Polonica. Kako bi to vedela

Grabeš (se dela ljubeznjivega.) Za svojo precartano ženko vas hočem izvoliti!

Polonica. Samo to, in družega nič?

Grabeš. Oče vam to ukazujejo.

Polonica. Moj oče me ljubijo, in ne bodo želeli moje nesreče.

Grabeš. Nesreče? Če vas naredim za gospó — za bogato gospó — je li to nesreča?

Polonica. Oh! koliko bogatih gospá je že nesrečnih! Poglejte v kroniko mestno.

Grabeš. De te grom! Zďaj pa ímam že vsega dosti.

Polonica. Prav tako! gospod sosed!

Grabeš (Tomažu.) Zďaj govorite vi, in skažite se očeta, čegar beseda veljá.

Tomaž. Poslušaj me, hčerka ljuba. Gospodu sosedu sem dolžan šest sto goldinarjev, in on mi žuga z zaporom, ako mu ne plačam. Plačati pa zďaj nikakor ne morem; zato sva se pogovorila, da mu tebe dam za ženo, ako nimaš nič zoper to.

Polonica. Za božjo voljo, oče! kaj neki mislite? kako bi môgla rada imeti — takega ženina?

Grabež. Rada ali nerada — to mi je vse eno, da si le moja. Marsiktera nevesta se je jokala, čez leto in dan pa je skakala od veselja.

Polonica. In zato vam odpusti dolg, da ga vzamem?

Grabež. Oho, počasi! Kaj, vi bi bili šest sto goldinarjev vredni? (z glavo maja) šest sto goldinarjev! Moj račun je ves drugačen.

Polonica (strmè.) Tako? Ljubi oče! saj veste, da se iz ljubezni rada vdam tudi v najgrenkejšo osodo. Al tukaj vidite mojo gotovo nesrečo, vam pa tudi ni pomagano.

Grabež. Kakor je podoba, vi tedaj nočete? Dobro! Tedaj imate raji še danes očeta v zaporu? Storite, kar vam je drago. Zadnja moja beseda je to!

Polonica. Milost, gospod Grabež; potrpite še! Noč in dan bom šivala, da toliko prihranim, da plačam saj nekoliko očetovega dolga.

Grabež. V obroke se ne spuščam. Naenkrat storite vsemu konec, vzemite me!

Polonica (se vsede in z rokama obraz zakrije ter se joče.)

Grabež. Ne morete tedaj? Rad bi vendar vedel, zakaj da ne?

Tomaš. Zdaj pa je tudi meni že vsega dosti!

Gospod sosed, tudi jez nočem. Kakošen zakon bi bil to? Bog obvari, da bi edino dete tako nesrečno storil!

Polonica (mu radostna roko poljubi.) Ljubi oče!

Grabeš. Kakor vam je drago. Tedaj ne dobim ne hčere ne denarja?

Polonica. Potrpite, imejte milost!

Grabeš. Milost! Kjer se mi moja ljubezen tako povrača, milosti ne poznam. Zdaj mi le to veljá, kar plača. Kmali si bom pomagal do svojega denarja. Z Bogom! (hoče iti.)

Tomaš. Le še eno besedo. Potrpite saj še dva dni; rad vam še kaj doplačam.

Grabeš (se hitro obrne.) A! To je modra beseda. Ta veljá! Idite tedaj, prepišite dolžno pismo in dostavite mi sto goldinarjev.

Tomaš. Zdaj? precej zdaj? Nimam štempeljna.

Grabeš. Ga že jez imam. Jez nisem nikoli brez štempeljnov; saj se tega blaga dan danes nikjer ne manjka (izvleče mnogo papirja.) Prepišite in namesti šest sto goldinarjev zapišite sedem sto. To je majhna priklada sedanja časa, ko priklade tiče za vsakim grmom.

Tomaš. Moj Bog!

Polonica. To je strašno!

Grabeš. Drugače ni nič; saj sto goldinarjev današnje dni tako nič ne izdá!

Tomaš. Moj dolg je že brez tega s samimi ob-

resti in prepisi iz treh do šest sto narastel, in zdaj bi moral še sto došteti?

Grabež. Nočete tedaj? Tudi dobro. Še danes vam dam vse premoženje po gosposki zarubiti, vas pa v luknjo vtakniti.

Tomaž. Predno doživim take sramote, raji pripišem. (sam za-se) Znabiti me milostljivi Bog vendar iz kremljev tega satana reši! (odide.)

Grabež. Saj pravim: kadar so ljudje v potrebi, so mehkega srca. In zakaj bi se par gol-dinarjev ne pripisalo staremu, poštenemu dolgu! (gredé za njim k Polonici:) Z Bogom, trdovratna golobičica!

Osmi nastop.

Polonica (sama.)

Mili Bog! kaj mi je početi? Tacega volka naj bi vzela? Nikdar ne! Ako bi očetu s tem pomagala, naj bi že bilo, če prav mi sŕce počí; al takó sama sebe nesrečno storim, in vendar očeta ne rešim iz kremljev tega grdúna. Vse svoje zaupanje stavim na Matičeta. Ako pridno delava, naji Bog ne bo zapustil, pa tudi očeta rešiva.

Deveti nastop.

Matiček — Polonica.

Polonica (mu naproti teče:) Ah Matiče, dobro da prideš.

Matiče. Ali veš, kje sem bil?

Polonica. Kako morem to vedeti!

Matiče. Vgani!

Polonica. Ne bodi otročji!

Matiče. Otročji? jez? ha, ha, jez korenjak od nog do glave, ki se nobenemu ne dá v kozji rog vgnati. — Ali je šel grdavš lakotni?

Polonica. Koga misliš? — Grabeža?

Matiče. Se ve da.

Polonica. Z očetom je v uni izbi.

Matiče. Kaj pa ondi dela?

Polonica. Oj, ako bi bil slišal, kako je očetu žugal, da jih dá zapreti, jim vse orodje prodati, in še tacega več!

Matiče. To bi videl! (se obrne proti vratom.) Ne bo dal ne; pred mu vrat zavijem!

Polonica. Po vsej sili me hoče za ženo.

Matiče. In ti?

Polonica. Jez sem mu naravnost rekla, naj gré rakom žvižgat!

Matiče. Res? O ti preljuba Polončica ti! Pa zdaj ti imam nekaj prav posebnega pove-

dati. Veš, tisti gospod dohtar, ki v naših ulicah, ravno na vogalu, v prvem nadstropji stanuje, si je dal, ni še davno, pri nas nekaj delati. Ker je bil takrat tako prijazen, storim si srce in k njemu stečem, pa mu povem, kaj grdi Grabež z našim očetom počenja.

Polonica. In kaj je rekel?

Matiče. Rekel je: Če se Grabež predrzne več kakor šest od sto terjati od tvojega očeta, pride sodnii v pest. Oče naj le gledajo, rekel je, da dokaze zoper njega v roke dobé, potem on sam pride k njim, in jim pové, kaj da je početi.

Polonica. Ah ti dobri gospod! Vedi, ravno zdaj mu oče pišejo dolžno pismo za 700 gol-dinarjev!

Matiče. Namesti šest sto? (proti vratom se obrnivši.) Da sedemstokrat gagneš na vislicah, ti grdun vseh grdunov!

Polonica. 700 sto namesti šest sto. Tako je, in Grabež jim ni več posodil, kot tri sto --

Matiče. Le tri sto?

Polonica. Res, le 300.

Matiče. Le čakaj, slepar! Zagodli ti jo bomo, da boš pomnil! (Oba odideta pri stranskih vratih.)

Deseti nastop.

Nežika (pripoje s koščkom na hrbtu, v njem je škatla, v naročji nese dete.)

Sem potinja 'z Kranja, in to vam povem,
Da Nežika urna je znana ljudém!
Po cesti korakam — ne vem že od kdaj
In škatlje prenašam, zdaj tje, zdaj nazaj;
Prostoren moj kóšek je važen zares
In jedro njegovo je mana z nebés,
Ker skrivaj in varno na dnu mu ležé
Krepčala ljubezni, pisanja sladké.

Da! potinja biti velika je reč:

Mladenčem, dekletom, ker vsem moram streč'!

Sem potinja 'z Kranja, in to vam povem,
Da Nežika urna je znana ljudém.

V Ljubljani me čaka marskteri fantič,
Ki šole se plaši kot kletike tič;

„Pozdravljaj — mi reče — očeta domá,

Ker peneza nimam, naj dnarca kaj dá,

O Než'ka pomagaj, da teče zlat vir,

Ker draga je tinta in drag je papir.“

Da! potinja biti velika je reč:

Otrokom in staršem, ker vsem moram streč'!

Sem potinja 'z Kranja in to vam povem,

Da Nežika urna je znana ljudém.

Kot Noe je čakal goloba nekdam,
 Tako zaželi me soprug tudi zdaj,
 Da oljko prinesem v podobi blagá,
 Ki v mestni štacuni se drago prodá;
 In oljčina svilna ženico vmirí,
 Da sloga domača kot roža cvetí.
 Da! potinja biti velika je reč:
 Soprugom, ženicam, ker vsem moram streč'!

Da, da! potinja biti je res zanimiva
 reč, pa včasí tudi prav grenka in težavna. —
 Da bi le kmali Matičeta dobila in se zne-
 bila svojega pôsla.

Enajsti nastop.

Matiče in **Polonica** (pogovarjaje se stopita v sobo)
Nežika (stojí na strani).

Matiče. O, kogá vidim! Potinja iz Kranja!

Nežika. Srečne oči! Željno vas že čakam.

Matiče. Bog vas sprimi Nežika! Vselej sem
 vesel, kadar vas vidim. Saj veste, kako
 mi je moj ljubi Kranj pri srcu. No! kaj
 prinesete novega? Kaj počnó Kranjci? ali
 so res rotovž prodali? Kako pa moja mati?
 ali so zdravi?

Nežika. Zdravi so, zdravi, in lepo vas pozdrav-
 ljajo, pa to škatlo z bobom so vam poslali.

Matiče. Dobra mati, ki zmiraj na me mislijo!
(ji pomaga koš na tla postaviti.)

Nežika. Na žegnanje vas domú vabijo; prav radi bi vas zopet vidili.

Matiče. Gotovo pridem, pa še nekoga sábo pripeljem.

Nežika. Koga neki?

Matiče. Mojo ženico.

Polonica (sramožljivo.) **Matiče!**

Nežika. Je li mogoče? Nu! to se bodo mati veselili. Znabiti to punčiko? (jo ogleduje)
Nu, nu, saj ste dobro zbrali! Lepa je, to moram rêči, in na obrazu se ji že bere, da je tudi dobra. O! potinja iz Kranja to na prvi hip spozna. Pa saj ni čuda! Kdor ima z ljudmi toliko opraviti, kakor nas ena, ne kupi mačka v žaklji! Povejte mi, kako se je to tako hitro naredilo?

Matiče. I nu, kako? Najpopred sem ji jez v oči pogledal, in potem je ona meni v oči pogledala; na to sem se ji jez posmejal, in tudi ona se je meni posmejala; potem se mi je v srce vkradla, in tudi jez sem ji v srce smuknil. In tako se je zgodilo, da sva se rada imela, predno sva zato še vedela.

Polonica (mu požuga.) **Matiče! Matiče!**

Nežika. Kdaj pa bo poroka? ako smem prašati.

Matiče. Poroka? Do zdaj je naji štrina še zelo zamótana.

Polonica. Moj oče niso še popolnoma privolili.

Matiče. Nadjam se pa, da bodo dovolili.

Polonica. Tudi jez se nadjam.

Matiče. In potem, juhé!

Nežika. Hopsasa! juhé! To je vsigdar beseda zaljubljenih. Al že marsikdo je pred poroko vriskal, po poroki pa jokalse. Vendar vi dva sta, kakor vidim, prav dober par. Matiče je priden, njega poznam; in če boste vi dobra gospodinja, vaji bo Bog blagodaril. Le en svēt moram tudi vam dati, kakor ga dam vsaki nevesti. Jezik brzda jte! To je meč, kateri najpred glavo odseka srečnemu zakonu. — Zdaj pa vas prosim, spravite mi ta bob. V tej škatli moram gospéj Majerjevi klobuk prinesti; morate mi jo tedaj izprazniti.

Matiče. Koj, koj! (odpre škatlo.) I de te šembrej! To so bobi, da bi se jih sam cesar ne branil. Idi sem, Polonica! Morava koj pokusiti, kako jih znajo moja mamka napraviti. — Pa ne, ne! Ne enega se ne dotaknem. Veš kaj? Stori va očetu veselje ž njimi. Ali ni nobene sklede tukaj?

Polonica. Po nobeni ceni ne grem zdaj v izbo. Al čakí! v veži stoji koš za perilo.

Matiče. Sem ž njim!

Polonica (teče po koš.)

Matiče. Tako, ljuba Nežika, kadar boste klobuk kupili, pa zopet sem pridite.

Nežika. Že prav. Ali mi boste znabiti kako pisemce za Kranj dali?

Matiče. Da, da, in tudi malo darilce, da ste mi bob prinesli.

Polonica (prinese velik koš). Tukaj je koš.

Matiče (ga na mizo dene in vanj bob sklada). Moja mati bi mi res ne bili mogli večega veselja storiti. Kako je okusen! Na vsem Gorenskem ne pekó tacega. — Tako! tu imate škatlo. Kdaj pa pridete nazaj?

Nežika. Kmali. Rada bi bila še danes doma. Imam križ s tem otrokom, zato se moram podvizati. Bog vas obvari! in ko svoje reči opravim, oglasim se pri vas, do tistihmal mi pripravite pisemce. — Potem pa spet počasi krevsam v svoj ljubi Kranj. Z Bogom! (gré).

Polonica. } Z Bogom! z Bogom!
Matiče. }

Dvanajsti nastop.

Matiče. *Polonica.*

Matiče. Zdaj pa, *Polonica*, pokrij ta koš s prtom, da oče boba ne staknejo, brž ko v izbo stopijo. Potem pa se v izbo zmuzniva, in jim reciva, da naji veseli, če jim moreva postreči.

Polonica. Dobro, prav dobro! Matiče! Zato za-
služiš poljubek.

Matiče. Zares? Tedaj — prosim (se nastavi, da
bi ga poljubila).

Polonica. O, zdaj še ne! Kadar bodo oče vpričo
naji.

Matiče. Saj mi potem še enega lahko daš.

Polonica (žugaje). *Matiče!* ne bodi poreden.

Matiče. Tako dolgo ne morem čakati. (steče k
nji, da bi jo poljubil.)

Polonica. „Bôrt a pisel!“ — pravijo v Tržiču
(odteče).

Matiče. O šembrani Tržičanje! (steče za njo.)

Trinajsti nastop.

Grabež sam potem Nežika.

Grabež (nese mnogo pisem pod pazduho.) Tega sem
že na limance vjel (bere) „Sedem sto goldinar-
jev — za popolno gotovost zastavim gospodu
upniku vse premoženje“ (pismo odloži) ha,
ha, ha, to mi je po sreči steklo! (hoče oditi,
zagleda koš na mizi, počasi se mu bliža in
vzdigne prt) Aha! tu je dober prigrizljaj!
(se ogleduje.) Ko bi vedel, da nikdo ne pride
(cmoká z ustmi) enega bi pokusil. (vzame bob,
ga vgrizne) A, dober je! (ga sne in se stegne po
druzega). Rad bi vedel, kdo da je ta bob

semkaj postavil; poprej ga ni bilo tukaj. I, naj ga je sem djal, kdor koli; dober je! (se še po tretjega stegne.) Tega bi si pač ne bil mislil, da me tukaj čaka ta dobrina! Kako, ako bi jih še kaj seboj vzel! Opol-dan bi se jih najedel, in na večer bi ne bilo treba nič kuhati. Za kake tri groše bi bil pa le zopet na boljem. Modra misel je to. (položi hitro pisma na stol, ki pa padejo na tla, bob baše v žepe, v njedri, in kamor more, tako, da v košu nobeden ne ostane.) Tako! danes in še jutri se bom gostil, da že deset let ne tako! (Zunaj se slišijo koraki, se ustraši.) De te grom! nekdo gre. Zdaj pa le hitro od tod, da me kdo ne zalazi (gre hitro proti vratom, kjer zadene v Nežiko.) Vrag te vzemi baba! (odide.)

Štirnajsti nastop.

Nežika.

Nežika. No, no, no, to ti je teleban, da je groza! Čuda, da mi ni otroka pobil. — Kje pa je zdaj Matiče? Prosila bi ga, da mi otroka kam dene, da ne koračim po vsej Ljubljani ž njim. (Pogleda v koš.) Aha! koš je že prazen. Dobro! v koš ga položim (ga položi) in s prtom pokrijem, da ga muhe

ne bodo jele. Ako muh ni, bode spal, kakor da bi bil mrtev. Dolgo se tako ne bom zunaj mudila. Kmali pridem po-te, ljubček moj! le sladko spančkaj! (poje)

Déte, le spančkaj! Moj ljubček si ti,
Svoje nedolžne zatisní očí.
Mirno, pokojno krog tebe naj bo;
Déte, le spančkaj, le spančkaj sladkó!

Ajaj in spančkaj, moj ljubček sladkó!
Čas se ti steka ko čisto zlató.
Srček preljubi! drugač bo poznej',
Dramile te bodo skrbi za naprej. (odide.)

Petnajsti nastop.

Tomaž pride.

Tomaž (zamišljen in žalosten). Kaj sem storil, nesrečnež! Temu odrtniku pripišem sedem sto goldinarjev in še šest mu jih ne morem plačati! Ako človek kedaj v take nekrščanske roke pride, gorje mu! — Zares, da me vest ne dolži ne zapravlјivca, ne lahkomiselnosti; le dolga bolezen in smrt moje rajne žene ste me pahnile v dolg; zmiraj sem si obečal boljših časov, dokler sem se zadnjič v reve in nadloge zakopal (stoji zamišljen na strani).

Šestnajsti nastop.

Matiče. Prejšnji.

Matiče (počasi pride.) Ali je že bob videl? Menda še ne, ker še koš prav na svojem mestu stoji, in je s prtom pokrit, kakor popred (se mu bliža) Mojster!

Tomaž (se zavé.) Kaj je?

Matiče. Ne bodite tako žalostni, mojster; vse se bo zopet obrnilo na dobro. Polonica mi je vse povedala, kako da vas je ta odrtnik goljufal. Zato, ker mu niste svoje hčere dali, zato vam je Bog pomoči poslal, da se boste rešili njegovih krempljev.

Tomaž (otožen.) Za-me ni pomoči več!

Matiče. Jez vam prinesem pomoč.

Tomaž. Ti? — Ne vem, kako —

Matiče. Jez, jez, in še enkrat jez. „De te grom, to čemo videti!“ rekel je Grabež. — „De te grom, to čemo videti!“ — sem tudi jez rekel, in rekel sem h gospodu dohtarju, ki si je unidan pri nas hranilnico delati dal. Vse sem mu povedal, vse na drobno.

Tomaž (vesel.) No, in kaj je on na to dél?

Matiče. To, da je lahka pomoč, prav lahka.

Tomaž (vesel.) Ali je mogoče?

Matiče. Ravno je sem poslal, da k njemu pridete. Pomenil bi se rad z vami zavolj vašega dolga.

Tomaž. Ali res? Je li mogoče, da tù, kjer sem že obupal, nenadoma rešitev najdem? In ti pošteni človek, kateremu sem svojo hčer odrekel, ti si moj rešnik? Kako te morem zahvaliti?

Matiče. Pustite hvalo; oblecite se in pospešite se h gospodu dohtarju. Ko se vrnete, bomo bolj veseli in vse denemo v red.

Tomaž (mu v oči pogleda, ga za roko stisne, na svoje prsi pritisne in hitro v svojo izbo odide.)

Sedemnajsti nastop.

Matiče sam.

Upam v Boga, da se bo vse dobro končalo! Kakošno veselje sem mu napravil! Prav bi se odrtniku zgodilo, da bi ga v luknjo vtaknili; saj bi ne mogel vedno svojih plesnjivih petic preštovati. Tak odrtnik je hujši, kakor ropar; roparju se vendar moremo ubraniti; kdor pa v kremplje pride odrtniku, po njem je! (zagleda na tleh pisma in jih pobere.) Kakošna pisma pa tukaj leže? (bere) „Sedem sto goldinarjev — do danes leta“ — kaj je to? (pogleda druga pisma) „Dve sto in osemdeset“ — „tisoč“ — kaj zlodja je to? To so pisma Grabeževa! in to prvo — primaruha, to je zadnji prepis dolžnega pisma mojega mojstra! Zares! je, je. „Narejeno

današnjega dne“ Grabež ga je mógel ravno kar zgubiti, ko je od tod šel. To je najdba zlata vredna! Hej, juhej! spričbe že imamo, in pa še kakošne! Mojster, mojster! (kliče v izbo na levo.) Polonica, Polonica! spričbe imamo! dokaze imamo! Zmaga je naša! — Res! to so čudne prigodbe. Če človek premisli, kar se dandanašnji po svetu godi, reči mora, da so res čudni časi to. Odrtniki se delajo, kakor da bi bili človeštvu dobrotniki, — zakaj? — zato, da bi le še bolj kožo odérali ljudem. Starci, ki jih že komaj noge nosijo, hočejo snubiti mlada dekleta, — zakaj? — zato, ker imajo mačka v skrinji. Poštenost ne velja dandanašnji; če drug družega le osmukniti more, osmukne ga, — zakaj? — da ljudje pravijo: o to je špekulativna glava! — To so res prečudni časi! In če pomislimo narodne zadeve dan današji, tù še le moramo reči, da so čudni naši časi. (Se pripravlja k petju in med tem še pravi:) Res so to prečudni časi:

Ta bil je trd Slovenec,
 Dokler je bil še mlad,
 Zdaj pa je stopil v službo,
 Postal je „renegat“,
 In če ga zgrabiš, prašáš:
 Oho, kako! z a k a j?

„Ah žal mi je — ne morem,
So taki časi zdaj!“

Pri igri, pri bokalu
Denarja škoda ni;
Če danes se zapravi,
Se jutre drug dobi.
Če bodeš pa za narod
Poprosil ga kedaj:
Ah! žal mi je, — ne morem;
So slabi časi zdaj!

Ko so ga v zbor volili
Obetal vse jim je,
Zdaj ni mu nič za narod,
Le za-se mu je vse!
In če ga narod zgrabi
Oho! kako! zakaj?
„Ah žal mi je, — ne morem
So taki časi zdaj!“

Za Matico slovensko
Je zdaj nastopil čas,
Če sad bo obrodila,
Bo slava, čast za nas.
Zatoraj le v pomoč ji
Podajte roke zdaj,
Da žnjo imel bo narod
Bolj srečne čase kdaj!

(odide.)

Osemnajsti nastop.

Tomaž (pride iz izbe, ves napravljen, s palico in s klobukom.) Kaj je to? Spričbe imamo — kriči *Matiče* — zmaga je naša! Kam je le tekel? (se vsede za mizo in zagleda koš.) Kako pa ta koš sem pride? (ga odkrije in se ustraši.) Kaj za Boga svetega je to? Dete, živo dete! Čegavo je? ali mi ga je kdo podložil? *Matiče* in moja hči morata to vedeti.

Devetnajsti natop.

Matiče. Polonica. Tomaž.

Matiček (pripelje radosten *Polonico* za roko.) Dokaze imamo! Sem idi, *Polonica*, oče že vse vedó!

Tomaž (koš hitro zakrije.) So li znabiti to dokazi?

Matiče (*Polonici*.) Aha, *Polonica*! slišiš? že vedo.

Polonica. Rada bi bila slišala, kaj da so rekli, ko so koš odkrili?

Matiče. To so imeli veselje!

Polonica. Gotovo niso pričakovali kaj tacega.

Matiče (*Polonici*.) In kako bojo veseli še le potem, ko jim ta pisma pokažem!

Polonica (*Matičetu*.) To bo še le veselje!

Tomaž (sam zase.) Kaj čem o vsem tem soditi? Oba si šepetata v uho; ne upata se govoriti. Še enkrat vaju prašam: so li to tisti dokazi?

Matiče. So, so, resnični dokazi žive najine ljubezni.

Tomaž (se ustraši.) Vajine ljubezni? Bog in sveti božji križ!

Polonica. Prejmite od naju ta mali darek.

Matiče. Ako bi imela kaj boljšega, dala bi vam iz srca rada.

Polonica. Verjemite mi oče, da se bova noč in dan trudila, da vam večkrat tako veselje storiva?

Tomaž (ves zmešan.) Tristo medvedov! Zdaj pa imam že vsega preveč! Človeka — brez vse sramote! —

Polonica (vsa prestrašena.) *Matiče!* kaj neki to pomeni? Oče so hudi.

Matiče (ravno tako.) Zares, jez tega ne razumem.

Tomaž. O, ti nesrečnica! In se še predrzneš meni pred oči priti?

Polonica. Nesrečnica? Jez?

Tomaž. Meni in tvoji materi v grobu tako sramoto delati?

Polonica. Sramoto? jez?

Matiče. Le mene kregajte, mojster! Mislila sva, da vam s tem veselje narediva. Ta bob sem dobil od svoje matere iz Kranja, in nisem se ga dotaknil, da bi vsega vam dal. In vi se zdaj tako grozite. Kaj mislite, da sem ga ukradel?

Tomaš (se čudi.) Bob iz Kranja? (vzame oba za roko in ju pelje h košu.) Je li to bob iz Kranja?

Polonica (se ustraši in nazaj stopi.) Bog pomagaj! kaj pa je to?

Matiče. I kaj zlodja! ves bob se je premenil v otroka! Ha, ha, ha! kako pa je ta črviček le-sem prišel?

Tomaš. Kako je sem prišel, morata vi dva najboljše vedeti. Bota li znabiti še tajila? Vse nič ne pomaga! Brž mi oba spred oči!

Matiče. Mojster! To je Nežikino dete; gotovo je še enkrat tukaj bila; kam neki je le bob djala?

Tomaš (togotno.) Nežikino dete? Kdo je ta Nežika?

Matiče. Potinja iz Kranja, ki mi je bob prinesla.

Tomaš. Bodi Bog zahvaljen!

Matiče. Mojster! vi ste se hudo motili.

Tomaš. Hvala Bogu!

Polonica. Pa da ste mógli kaj takega od svoje hčere misliti!

Tomaš. Nu, nu, saj sem neizrečeno vesel, da sem se zmotil. — Brž mi zdaj povej, Matiče, kaj si poprej o dokazih govoril?

Matiče. Tu so. (pokaže pisma.) To je vaše dolžno pismo, ki ste ga danes Grabežu v roko dali.

Tomaš. Ali je mogoče! kako pa ti do njega prideš?

Polonica (se okrog otroka suče.)

Matiče. Grabež je menda vse to zgubil, ko je od tod šel. Ko ste se oblačili, zapazim nekaj na tleh, ravno tukaj pri stolu, —

pripognem se, dvignem, berem — in kaj je?
Grabeževe obligacije. Tu jih imate! Idite in
izročite jih dohtarju.

Tomaž. O neizmerno veselje! ako vse to srečno
izteče, potem —

Matiče { (oba) — Potem?
Polonica }

Tomaž. Potem bo — poroka!

Matiče. Hejsasa, to je pametna beseda!

Polonica (mu roko poljubi).

Dvajseti nastop.

Grabež naglo priteče. Poprejšnji.

Matiče. Aha! že išče! Tiček se je vjel. Moj-
ster, hitro shranite ta pisma.

Tomaž. Kaj bi pa še radi, gospod sosed?

Grabež (ves prestrašen.) Jez, ah — sapa — ali
mi zastaja — za Božjo voljo — kaj počnem
niste nič tukaj našli?

Tomaž. Ste mar kaj zgubili?

Grabež. I, de te grom! Česa bi iskal, ko ne bi
bil ničesa zgubil?

Matiče. Kaj pa ste zgubili? ha, ha!

Grabež. Vsa pisma.

Tomaž. In moje tudi?

Grabež. Tudi, tudi! (neprenehoma išče.)

Tomaž. Ali vam nisem rekel, da vas bo Bog

kaznoval, da ste tako nečloveško z menoj ravnali.

Grabeš. Pustite te šale, in če imate moja pisma, dajte jih nazaj, sicer me je še danes konec, še danes, še danes!

Tomaž (jih od delječ kaže.) Jih li poznate?

Grabeš (seže po njih.) Sem ž njimi!

Tomaž. Oho! ne bo dal. Danes še ne! Ta pisma nesem k dohtarju; pri njem jih boste dobili.

Grabeš (se ustraši.) Kaj? k dohtarju? Pri dohtarjih nimam jez nič opraviti. Sem ž njimi!

Matiče. „Bôrt a pisel!“ — pravijo v Tržiču.

Tomaž. Če se vam poljubi, idite precej z menoj ponje.

Grabeš (jezno z nogo ceptá.) Ne, ne, ne, ne!

Matiče. Polonica! zdaj bomo še le norce brili ž njim. — Gospod sosed, ta pisma so tukaj pod mizo ležala. — Ko nas ni bilo tukaj, je neko dete v ta koš prišlo; nobeden pa ne ve, kako? Gotovo, da ste je vi sem položili. To so vaši skrivni grehi. Toraj glejte, da je iz poti spravite (vzame dete iz koša, in mu je ponuja.)

Grabeš. Jez dete? Kaj je meni za tega pankrta mar!

Eden in dvajseti nastop.

Nežika. Poprejšnji.

Nežika (Stopi pri zadnjih besedah v sobo.) To dete je otrok poštenih starišev; je z sem njegova mati.

Matiče. Nežika! Povejte mi, kam pa ste djali bob, ko ste otroka v koš položili?

Nežika. Bob? Ste li vsi obnoreli? Boba ni v košu nič več bilo, ko sem se bila vrnila.

Polonica. Kako pa, da ste otroka tukaj pustili?

Nežika. Ali sem môgla z otrokom po vsej Ljubljani tavati? Potinja ima dosti opravkov. Tukaj sem ga toraj popustila, — pa od boba ni bilo ne sledú ne tirú.

Matiče. Tedaj morajo gospod Grabež za-nj vedeti.

Grabež. Ta prokleti bob je vse moje nesreče kriv.

Tomaž. Tedaj ste ga vi poročali?

Matiče. Bob mi morate plačati.

Grabež. Da bi vrag vzel vas in vaš bob! Gospod sosed! (klavrno) ne storite me nesrečnega, dajte mi pisma nazaj.

Matiče. Bog obvari, da bi mu jih dali!

Tomaž. Ako krvava sodba to za prav spozná, zadovoljen sem.

Grabež. Vse storite, le tega ne! Za božjo voljo vas prosim. Dve sto vam odpustim (pade na kolena), ne storite me nesrečnega.

Tomaž. Ne smem, in ne morem!

Grabež. Zapišite le tri sto; zadovoljen sem.

Tomaž. Tri sto sem vam dolžan, to je božja resnica; te bote tudi dobili.

Grabež (Naglo vstane.) Tedaj mi jih hitro odštejte!

Tomaž. Oho, ne tako hitro! Kar se tiče mojega dolga, zadovoljen sem, drugih pisem pa ne dam iz rok.

Grabež. Saj vam tudi teh tristo odpustim, obdržite vsa svoja pisma, le kar je drugih, mi jih dajte nazaj.

Polonica. Kakošna milost na enkrat!

Tomaž. Tedaj naj bo. (zase) Rad bi pa vendar tudi drugim pomagal. (izvleče svoja pisma, jih raztrga, ostala mu nazaj da.) Kako se bodo pa ta iz vaših rok izvila, bo moja skrb.

Grabež (jih hitro spravi.) Sam peklenski satan me je danes preslepil. (hoče iti.)

Matiče (za njim skoči in ga zgrabi.) Kdo mi pa bob plača? Odgovor!

Grabež. Saj takega dragega boba še nobeden ni jedel, ko jez danes! (se mu iz rok iztrga.) Naj vas vse skupaj strela — — (odteče.)

Tomaž. Ha, ha, ha! Hvala Bogu, tega ne bo več nazaj.

Nežika. Dobro ste splačali odrtnika! Zdaj pa vas Bog obvari! (vzame otroka in koš) Bom pa zopet polagama v Kranj koračila.

Tomaž. Potinja! še eno besedo. Pozdravite Ma-

tičkovo mater, in recite ji, da je njen sin od danes moj zet. Ji bomo že pisali, kdaj da bo poroka.

Matiče. Boba iz Kranja ne bomo nikdar pozabili. Z Bogom!

Polonica. Z Bogom Nežika! z Bogom! (vsi trije gredó).

Nežika. Tako vesela, kakor danes, krajnska potinja še nikdar ni šla iz Ljubljane. Po vsem Sorškem polju bom pela svojo najljubšo pesmico, tako, da me že od daleč slišijo v Kranj (poje odide).

Napeve pesmam slozil je Josip Fabjan.

Natisnil Jožef Blaznik.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000383301

